

ויכוח שני

יוכוח שאי אפשר שחז"ל ברו מלכם פירוש התורה והמצות :
ביום השני שדם הצהרים שלח המלך שרים רבים ונכבדים לקרוא לחבר אל
המשתה אשר יעשה ביום ההוא לכל שריו ועבדיו . וילך החבר
וישתחו למלך וישאל לו המלך לשלום ויצו וישימו לו ולחבר לבדם ולגדולים
ושרים לבדם ויאכלו וישתו ויהללו את ה' ויהי אתרי המעודה :

א אה"כ שמעתי שהמכחישים מתרעמים על חז"ל באסרם שבדו מלכם חקים
ומצות אשר לא צוה ה' והעבירונו על (דברים ד) לא תוסיפו על הדבר
אשר אנכי מצוה אתכם ולא תגרעו ממנו וגו' ופוענין כך כתוב בתורה
(שמות כ"ב) ובשר בשדה טרפה לא תאכלו . ומשמעות הכתוב הוא שלא
לאכול בעל חי שנטרף מבעל חי דורס . אבל הם השוו דבר לדבר והעלו
דלא מבעיא דטריפה כמשמעה אסורה אלא אפי' כל שיש לה מיני חלאים
או מכות בין שבאו לה דרך מקרה כגון שנפלה ונשתברו צלעותיה או בוקא
דאטמא דשף מדוכתיה ונתעכלו נביה בין מחמת חולי בין מחמת מכה או
נפילה ובכך עשו ממלת טרפה סג וכללו בו ח' מינים שמימנם ד' ; חנ"ק
נפ"ש ותחת הע' מינים ע' אישים שקראו אותם ע' טרפיות :

צוה השי"ת שלא נעשה מלאכה בשבת (שם ל"א) כל העושה מלאכה ביום
השבת מות יומת . ולא פירש לנו נדר המלאכה ולא המינים שתחת
סוגה . אבל חז"ל חלקוה לט"ל מינים שקראום אבות מלאכות ושמו תחתיהם
כמה וכמה אישים שקראום תולדות . ואין הפרש בין אב לתולדה אלא
(רמב"ם פ"ז מה' שבת) שהעושה אבות מלאכות הרבה בשונג חייב חטאת
אחת לכל אב ואב . כגון אם עשה ח' או עשרה אבות סביא ח' או עשר

חטאות

חטאות . אבל אם עשה אב אחד בכל תולדותיו אפי' הן סאה אינו חייב אלא חטאת א' . הרי שהציעו לנו ע' דרכים להפסיד ממנו ודרכים אן מספר לאכד חיינו בחרפה . ומה תשיב על זה אהובי החבר :

ב אה"ח אם הש"י ציה (דברים י"ז) כי יפלא סמך דבר וגו' וקמת ועלית וגו' על פי התורה אשר יורוך והאיש אשר יעשה בדרך וגו' וסמ האיש ההוא . איך מלאם לבם לקראים לפצות פה ולצפצף נגד מצות ה' ברה כזאת :
ג אה"כ מפני שאומרים שחז"ל עשו מהמפורש סתום ובלבלו הפסוקים הברורים כדי שיהיה מקום להם לפרש כפי רצונם כמו שעשו בתולדות המלאכות ובמטרפיות וכמעט בשאר כל המצות ;

ד אה"ח מי שיש בידו כח לעשות נמוסים ודתות כגון המלך או השר או קבוץ טובי העם אם הוא צדיק וישר ודורש טוב לעמו לא ישום מגמת פני נימוסיו אלא להנאת עמו ולטובתו כדי לשמור גופם וממונם . ואם הוא להוש אחר הסמון ישום עליו עול כבוד למלאות אוצרותיו כסף וזהב ולא יכמרו רחמיו לשוד עניים ולאנקת אביונים . אך אם הוא בינוני במדות ישום עליו מס באופן שלא יעדיף המרבה והממעיט לא יחסיר אבל הוא לעולם בריוח נמצא שהא' יעשה טוב לעמו ולא לו . הב' לו ולא לעמו . הג' הרוב לו והמיעוט לעמו . אבל כל יראה וכל ימצא מלך או ער בעולם שיעשה דתות ונימוסים רעים לו ולעמו להפסיד ממנו ולאבד גופם בדרכים מדרכים שונים :

ה אה"כ הכי נמי מסתברא כדאמרת ;

ו אה"ח אם חז"ל ברו מלבם והוסיפו מדעתם דיני התולדות והמטרפות נמצא שעשו דתות וחקים רעים להם ורעים לעם . כי הנה אם יארע מטרפות בבהמה או עוף של החכם יהיה אסורה לו כמו לעם הארץ . וכן אם יעבור על איזה מתולדות מלאכות בשוגג יביא חטאת במזיד חייב סקילה כי אין יתרון לחכם מן ההדיוט בדבר איסור . היאוסן אם כן כי יסופר שחז"ל עשו דתות והמציאו נימוסים שאינם אלא אבות נזיקין להם ולכל ישראל הן בגוף הן בממון בלי שום הנאה ותועלת לא לחכם ולא לעם הארץ :

ז אה"כ זה לא יעלה על לב איש ;

ח אה"ח הוספת מים הוסף קמח שהרי יש כמה מצות מלבד אלה שפירשום הם ז"ל ומפירושם יבוא נזק גדול למפרישים ולשומעים בקולם :

ט אה"כ ספ"ה נא לי קצת מהנה ;

י אה"ח כתוב בתורה (ויקרא י"ט כ"ו) לא תשחית את פאת וקניך . ומשמע מהכתוב שאין איסור אלא בפאה א' ולא נתפרש בתורה איוו היא הפאה . וכן לא נתפרש אם ההשחתה היא בכל מיני כלים או במקצת והם הקלו בכלים והחמירו בפאות שהרי (פ"ג דמכות דף כ' ע"א) ודף כ"א רע"א רמב"ם פ"ב מהלכות ע"ז סי"ד ס' קפ"א) אמרו אין השחתה אלא בתער ובמספרים כעין תער סותר אעפ"י שמן הכתוב משמע איסור גילוח הפאה לגמרי בשום מין כלי או סם . ולענן הפאות אמרו שהן חמש . ובכך גזרו אומר שהמשחית זקנו בתער לוקה חמש ;

הכתוב אומר (שמות כ"ג ול"ד דברים י"ד) לא תחבל גדי בחלב אמו ואם הרברים כמשמען אין איסור אלא בגדי . ואינו אסור אלא כבישול . ודוקא בחלב אמו אבל לא בחלב אחרת שאינה אמו אפי' היא מטינו . והם (בפ"ח דחולין דף קי"ד ע"א . רמב"ם פ"ט מהלכות ס"א סי"ד הל' בשר בחלב ס' פ"ז) אמרו דלאו דוקא גדי אלא אפי' פרה ורחל במשמע .

ולא שנא בחלב אמו ולא שנא בחלב אחרת אמר סן התורה וכן אמר (שם דף קמ"ו) דינאמר לא תבשל גדי ג' פעמים א' לאיסור בישול . אחד לאיסור אכילה . וא' לאיסור הנאה . הרי שהכתוב לא העניש אלא מלקות אחד והם חייבונו' . עוד (סי"ד הל' בשר בחלב סי' צ"ב סעי' ג') אמרו שבשר וחלב אמרינן התיכה עצמה נעשית נבלה דהיינו שאם נפל כוית חלב לחתיכה של בשר ואין באותה חתיכה ס' לבטל החלב חתיכה עצמה נעשית נבלה וצריך ס' כנגד החתיכה ואז אם מכירה משליכה והשאר טותרות (רמב"ם שם סי"ד סי' צ"ב) ואם לאו כל החתיכות אסורות אם ראויה להתכבד . הרי לך כמה וכמה חומרות שלא נרמזו בתורה והרי לך הפסד ממון גדול : **כת"ב** (ויקרא י"ט י"ט) שרץ לא תזרע כלאים סתם . אם כן לפי הפשט אם יש לו לאדם שדה אפ"י יהיה עשירים מיל על עשירים מיל ואפ"י ק' ואפ"י אלף ואפ"י רבוא ואפ"י מלא כל הארץ אמור לזרוע בו יותר ממין א' אבל חז"ל אמרו (רמב"ם פ"ג מה' כלאים דין ס') שיעווב בית רובע פנוי דהיינו עשר אמות וחומש מרובעות ואז יכול לזרוע בו ב' מינין לכתחלה ואם זרע בתוך שיעור זה אינו לוקה עד שיעור ב' מינין בתוך ששה טפחים וזו חומרא גדולה . שהרי אם יהיה לו לאדם שדה ומסנו פרנסתו ופרנסת ביתו בצמצום לחם לפי המף מוכרח לעווב עשר אמות וחומש מרובעות לא מקום זרע . היש נרמא בניזקין גדול מזה ואפילו לא יהיו אלא ששה טפחים הוא נזק גדול לעני המדולדל הזה לפי שששה טפחים מרובעות הם ל"ז בשטח ולמה החמירו כל כך והלא בהבדל משהו ג' כדתנן (פ"ג דכלאים משנה ה') גומע ארם קישות ורלעת לתוך גומא אחת וכו' :

צינונ' הש"י להניח תפילין ביד וכראש שנאמר (דברים ו') וקשרתם לאות על ירך וגו' ומפשט הכתוב נראה שלא הקפיד לא בחומר ולא בצורת התפילין ולא בצבען . אבל חז"ל הקפידו על שלשתן ושינו מקום הנחתן ופירשו (רמב"ם פ"ד מה' תפילין דין א') שעל ידכה היינו זרוע שמאל . ושבין עיניך אינו בין העינים ממש אלא כנגד בין העינים מהתחלת עיקרי השער במצח עד סוף המקום שמוחו של תינוק רופס שם . ועל החומר אמרו שיהיה עור הבתים מעור בהמה חיה ועוף המטהורים . ועל הצורה (שם פ"ג דין א') שיהיו הם ותפירתן מרובעים . שיהיה בשל ראש צורת שי"ן של ג' ראשין מימין ושל ד' טשמאל שיכרוך הפרשיות במטלית . ושיכרוך שיער עליו . שיתפרם בגדין שיהיה להם מעברתה . שיהיו הרצועות שחורות . שיעשה קשר כצורת דל"ת . ואם שינה באחד מאלו פסולין . כל זה קבלנו מחז"ל בלבד כמה וכמה דקדוקים וחילוקים וחומרות בכתיבתן ובסידורן אשר יארך סיפורם . וכל זה אינו נעשה אלא בהוצאה רבה ובאיבוד זמן רב ובטורת גדול . ואילו היו מניחין הדברים כפשוטן דהיינו לכתוב אלו הפרשיות על נייר או קלף ולקושרם בחוט ובמשיחה על היד ובין העינים החרשתי . אבל הם שמו על עצמם ועלינו כל הוצאות והטרחות והחומרות הללו בהפסד גדול ובלי תועלת והנאה לא להם ולא לנו .

בהג' המוכות אמר הכתוב (ויקרא כג) ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר וגו' ואפשר שהכוונה היא על רמון נאה או תבוא או תפוח או אשכול של ענבים . אבל הם ז"ל פירשו שהוא אתרוג דוקא ופסלו כל מה שאינו אתרוג ממש כפי הסימנים אשר מסרונו אע"פ שיהיה מאותו המין , וזה גורם הוצאה רבה ועגמת נפש גדולה ליושבי ארצות ואקלימים הקרים לפי שצריך שיביאו להם אתרוג מארץ מרחקים לחוג בו את חג הסוכות בהוצאה

בהוצאה רבה . ולא עליה תלונותי כי אין צבור עני . אלא שלפעמים יש להם ההוצאה אבל לא השבח של המצוה כגון כשלא הגיע לידם אלא בתוך ימי התג או אחריו . התאמין אדוני המלך שאנשים חכמים ונבונים ברו כל זה מלבם סבלתי מעם ויסוד אחר אלא להשתרר על הצבור :

יא אה"כ קשיותיך הם עצומות וחזקות , אך מה יש לך להשיב עליהן : **יב** אה"ח שאלה אחת אני שואל מהסכתשים ואחר כך אחזיר להם תשובה : **יג** אה"כ שאל ואני אשיב בעדם עד מקום שיד תשובתיהם מנעת : **יד** אה"ח עשה כל אשר בלבבך . ועתה אשאל מסך אם הם מחויקים חו"ל לצדיקים או לא :

טז אה"כ אם היו מחויקים אותם לצדיקים לא היו דוברים סרה עליהם : **טז** אה"ח ואם לא היו צדיקים איך מסרו נפשם למות על קידוש ה' כמו שעשה (פ"ט דברכות דף ס"א ע"ב) ר"ע שסרקו את בשרו במסרקות של ברזל והיה מאריך באתר עד שיצאה נשמתו (הקדושה והמהורה) באתר . (פ"ק דע"ז דף ח' סע"ב) ור"י בן בבא שעשו את גופו ככברה על שסמך חמשה זקנים נגד גורת המלכות . (שם דף י"ח סע"ב) ור' חנינא בן תרדיון שנשרף וס"ת עמו . (מס' שמחות רפ"ח) ורשב"ג ור' ישמעאל וכל שאר הרוגי מלכות . וכי אדם מוסר נפשו למיתה משונה על דת שאינו מאמין : **יז** אה"כ אפשר שלא מסרו נפשם אלא להגדיל שמם כדי שבני ישראל יחויקום לקדושים ויהיה זכרונם לברכה :

יח אה"ח ויש מי שיכול למעון ברי שסמרו עצמם למיתה זו ולא על קדוש ה' : **יט** אה"כ בודאי שלא יש מי שיוכל למעון זה :

כ אה"ח אמור לי עוד אדוני המלך מהו יותר קרוב אל המבע ואל הסברא שאדם יסור עצמו למיתה על קידוש שם ה' אלהי ישראל או על דבר כבוד שם עצמו אחר מיתתו שאין לו תועלת ולא הנאה . ובפרט כי יש בידו להציל את נפשו מלהטת החרב או מלהבת האש בשני דברים בלבד . שהרי אם העשרה הרוגי מלכות היו ח"ו עושים רצון הרשעים היו נצולים בלי ספק וכדי גדולה וכבוד היה להם :

כא אה"כ אין ספק שכל המוסרים נפשם למיתה ויש בידם להנצל בנקלת שמתים על קידוש ה' :

כב אה"ח א"כ העשרה הרוגי מלכות שהיו חכמים גדולים ותנאים היו צדיקים וחסידים קדושים ישרים ותמימים :

כג אה"כ אפשר שהיו כך בשעת מיתתן אבל בחיים ברוז מלבם דברים הרבה להתגאות על הצבור :

כד אה"ח וכיון ששבו אל ה' בכל לבם ובכל נפשם בשעת מיתתן למה לא הודיעו לכל ישראל או לפחות ליושבים אצלם ובפרט להמון העם שכל מה שהורו להם היו מורשי לבבם ולא דבר ה' אשר דבר אל משה בסיוני : **כה** אה"כ אפשר שלא היה להם פנאי או שלא נמצאו אצל בני ישראל בשעת מיתתן או שאעפ"י שהודיעו להם . התלמידים העלימו הדבר מהמון העם כדי להתגאות ולהשתרר על הצבור :

כו אה"ח נא אדוני המלך החכם שים עיניך ולבך אל כל מה שמענת לזכות המכחישים שאינן אלא מענות שמא . וכי בשביל מענות רעועות כאלו נבטל מצות לא תסור :

כז אה"כ אם יצ"ל וזו מפרשים הפסוקים כפי פשוטן או קרוב לפשוטן . בודאי שלא היה נמצא פוצה פה ומצפצף נגדם , ואם באולי המצא ימצא

ימצא היינו אומרים שתואנה הוא מבקש להעביר מעליו עול מלכות שמים' והיינו מחזיקין אותו לטין ולאפיקורוס. אבל הם פירשו בהרבה מקומות דברים שהם טמש נגד הפשט. ואע"פ שתירצת קושיות הפאות ובשר בחלב וכלאים ותפלין (לעיל בס' י') אביא אני דברים קשים להולמם ולהשיב עליהם, אמרו (פ"ב דסוטה דף י"ו) בשלשה מקומות הלכה עוקבת את המקרא. התורה אמרה בעפר (לענין כיסוי הדרם ולא הכשיר דבר אחר) והלכה בכל דבר. המגדל צמחים כגון הגור והזרניך והסיד וחרסית ולבנה שכתשה). התורה אמרה ספר (לענין גט כריתות) והלכה בכל דבר (על עלה של זית על הנזיר ועל הלוח). התורה אמרה בתער בנזיר (במדבר ו) תער לא יעבור על ראשו, והלכה בכל דבר (אזיר פ"ו משנה ג' דתנן נזיר שגילה בין בזוג בין בתער או מספק כל שהוא חייב) הרי שחז"ל עצמם הודו שהלכה דהיינו הלכה למשה מסיני שקבלו עוקרת את הכתוב מפשוטו. ופי' הוא זה ואיזה הוא שיהיה מעצר לרואו ולא יתרים נגדם לומר שגרעו והוסיפו בתורה כפי רצונם :

כת אה"ח מה נפשך דומר בפירוש המקראות הללו :

כט אה"כ להניחן כפשוטן. דהיינו שאין ככסין אלא בעפר דוקא. ואין כותבין את הגט אלא בספר דוקא. והנזיר אינו עובר אלא כשיגלת בתער דוקא :

ל אה"ח אם כן איש שהרג את האשה פטור :

לא אה"כ מנאלך הא והיכא רמיזא :

לב אה"ח שנאמר (שמות כ"א) מכה איש ומת מות יומת. הא מכה אשה ומתה פטור. (או נאמר שאשה שמכה איש או אשה תפטר) :

לג אה"כ אי אפשר לומר כן. שהרי כתיב בסוף פ' אמור (ויקרא כ"ד) ואיש כי יכה כל נפש אדם מות יומת. ושם אדם כולל כל מין האנושי בין זכר בין נקבה וכתיב (שם) נפש תחת נפש אתם. דמשמע שההורג אתה משניהם חייב :

לד אה"ח ואיך יאמרו כך. והלא הם בורחין מדברי חז"ל כברוח הצאן מן הארי והואב והדוב. וזהו כלל חז"ל בהרבה מקומות. שאמרו דברי תורה סתומים במקום א' ומפורשים במקום אחר ובכך בכל מקום ילמד סתום מן המפורש :

לה אה"כ המכתישים אינם בורחים מדברי חז"ל. אלא במה שאומרים נגד הפשט או נגד הסברה :

לו אה"ח אם כן צריך על כרחם שלא בטובתם שיוודו בפירוש חז"ל על שלשה מקראות הללו. שאינו לא נגד זה ולא נגד זה :

לז אה"כ ואיך תוכיח זה מן הכתוב :

לח אה"ח הרי הוא ברור כשמש שתחת סוג עפר נכלל כל מה שמצמיח. ונוסף לו כל מה שהתורה קראו עפר אע"פ שאינו ראוי להצמיח. כגון אפר שהתורה קראו עפר שנא' (במדבר י"ט) ולקחו למטא מעפר שריפת החטאת ואידי באפר פרה אדומה. וכן מציינו בזהב שקראו הכתוב בשם עפר שנא' (איוב כ"ח) ועפרות זהב לו. הרי שהלכה אינה נגד הפשט ולא נגד הסברה. וכן בגט התורה אמרה וכתב לה ספר כריתות. ואפשר להבין שהקפידה על הומר הספר שיהיה הגט מעור דוקא. ובאה ההלכה ללמדנו שלא הקפידה אלא על הכתוב ולא על המפר. דומיא דכתיב בכהן גדול (ויקרא כא) וכן המהרש לא יצא. שרוצה לומר שלא יצא אחר מטת אביו ואמו

ואמו ללוותם . כדאירא בריש פרק כהן גדול (דף י"ח) :

ל אה"כ ודילמא כונת הכתוב כפשוטו שלא יצא מן המקדש לעולם :

מ אה"ח הכתוב אמר (ויקרא י"ט) ומקדשי תיראו שר"ל שינהגו בבהמ"ק כל הכבוד שיש כח ביד בני"א לנהוג בבית המיוחד והמקודש לכבוד ה' אלהי ישראל לעבדו ולשרתו ולברך בשמו ואם יש שם דירה לכהן גדול היכן יפנה גופו והיכן יזדווג עם אשתו . הנראה בעיניך שזהו מוראו של כה"ם וזהו דרך כבוד כלפי מעלה :

מא אה"כ וזכרנו (פ"ג דמעשר שני ה') שהיו בכ"ה לשבית בנויות בקדש ובחול . ואפשר שתהיה דירתו בלשכות של חול המסוכות לקדש .

מב אה"ח ואם כן היאך אני מקיים ומן המקדש לא יצא :

מג אה"כ הדין עמך . ברוך שבחר בחכמי ישראל ובמשנתם שכל דבריהם אמת וצדק . ועתה גמור מה שהתחלת :

מד אה"ח כשם שמן המקדש לא יצא לאו דוקא . כך ספר דקאמר בנמ לאו דוקא אלא כל דבר הראוי לכתיבה :

מה אה"כ ומה תשוב על הנזיר :

מן אה"ח כל דברי ההלכה מוכרחים :

מו אה"כ מאיזה קרא הוכיח זה :

מז אה"ח דכתיב (במדבר ו') גדל פרע שער ראשו . וא"כ כל מין השרת שיער אכור בין ביד בין בכלי בין בסם :

מט אה"כ כמדומה לי שאין כח ביד שום אדם להכתיש דבריו . אבל אם פשט הכתוב מוכיח מה שאומרת ההלכה למה אמרו חז"ל שההלכ' עוקבת את המקרא ונתנו מקום לבעל דין לחלוק והלא מקרא והלכה

צדקו יחדיו :

נ אה"ח מפני שלכאורה נראה שהתורה אומרת דוקא . וההלכה ריבתה מה שלא נכתב בתורת האלהים מפורש . אע"פ שכפי מה שהוכחתי נכלל

או נרמז :

נא אה"כ אוחילה לאלהי ישעי שעולתה תקפוץ פיה לקול דבריו . אמנם עדיין לבכם כים נגרש והשקט לא יוכל נגד חז"ל שנמטעו דגל ממשלתם

במה שאינו ראוי להם . שהנה אף שהכתוב אומר שבדבר המסופק ילכו לב"ד הגדול היינו דוקא בדם ודין ונגע . וכמו שפירש דברי ריבות . אבל

אין כונת השי"ת שהם יפרשו כל התורה אפילו היכא שאין שם ספק כמו שעשו . שהרי אין מצוה ואין פסוק ואין תיבה ולא אות ולא נקודה שלא

דברו עליה וממנו על מה דכתיב (דברים י"ז) לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל . ונוסף כוזר על מזורם בראותם שפירשו אפ"ל אומרים לך

על ימין שהוא שמאל ועל שמאל שהוא ימין לא תסור . שר"ל שאפ"ל אומרים לך נגד מה שצוה השי"ת שתשמע בקול דבריהם ולא בקול ה' ח"י . ואיך

לא ישאנו כאריות נגד החכמים :

נב אה"ח לאט לי ארוני המלך לחז"ל . נבין בראשונה פשט הפסוקים האלו ואח"כ נשמע מה שפירשו חז"ל עליהם . ובין דא לרא הנה אני מודה

בעת ובעונה הזאת (אבל לא אח"כ) שדוקא בדם ודין ונגע יהיה מה שיהיה נצמיינו לילך לב"ד הגדול ולשמע בקול פסק דינו . אבל צריך גם כן שהם

יודו לי שהכתוב לא פירש אם התורה אשר יורונו בדבר המסופק תהיה מאת הקב"ה או מאת סברתם :

נג אה"כ נראה לי שמוכרחים להיודות בזה :

נד אה"ח נמצא שכל מה שיאמרו לנו הסנהדרין בדברי המסופק. אעפ"י שהוא נגד סברתנו ואעפ"י שהוא מסברתם ולא נאמר למשה בסיני. חייבים אנו להאמין שהוא רצון ה' והעובר על אותו הפסק חייב מיתה ;
נה אה"כ כדבריך כן הוא אבל מה יצא לנו מזה ;
נו אה"ח אמתת וצדקת וענות חו"ל ;
נז אה"כ ואיך הצדיק את דינם ;

נה אה"ח שהרי היו יכולין ליחס לעצמן כל מה שיחסו לתורה שבע"פ שקבל משה מסיני. ולומר שהם מפרשים כך. וכל המכחיש פירושם חייב מיתה שנאמר (דברים י"ז) והאיש אשר יעשה בזרון לבלתי שמוע אל הכהן העומד לשרת שם את ה' אלהיך או אל השופט ומת האיש ההוא ;

נז אה"כ אפשר שיחסו הכל לתורה שבע"פ כדי שהעם יחשבו שדבריהם הן דברי הש"ת ויראו ;

ס אה"ח הנה חזרנו אל האפשר ומה יש לי עוד להרבות דברים. אתה אדוני המלך שופט צדיק ישר ונאמן אם יבא לבית דינך ראובן ובידו שטר כתוב וחתום בשני עדים אשר בו סודה שמעון שחייב לו אלף זהובים. ויטעון שמעון דשמא השטר מזוייף בלי ראיה וכלי טענה אתרת. מי יצא משפטו מלפניך חייב ;

סא אה"כ אין ספק שראובן שמוען ברי על ידו השטר המקויים שבידו הוא הזכאי ושמעון שמוען טענה רעיועה דהיינו שמא שטר מזוייף הוא. הוא החייב ;

סב אה"ח השטר המקויים הוא של חו"ל וחתום עליו לעד ה' אלהי ישראל אשר עשה את הים ואת היבשה. ותחכמים הם הם הטוענים ברי. ואיך אפשר אב כן שאיתרע חוקתייהו בטענת שמא ;

סג אה"כ בצדק כל אמרי פיך ;

סד אה"ח מכאן ראיה לאמתתם וצדקתם וענותותם. שהרי כבוד גדול יהיה להם אם פירשו התורה מסברת' וישמעו כל קהל ישראל ממה שאם יאמרו שקבלו הפירוש משה. ואף על פי כן הקדימו האמת והצדק והענה לכבודה ;

סה אה"כ כך נראה לי מכח טענתך ;

סו אה"ח אל יאמר הטלך כן אלא כך הוא. והראיה שהם ז"ל שמו מחיצת של ברזל מפסקת בין דבריהם ובין דברי הקבלה. שכל מה שהוא קבלה אמרו הלכה למשה מסיני. כי הוא דאמרו (פ"ק דמ"ק דף ג') עשר נסיעות. ערבה. וניסוך המים. הל"מ : שי"ן וקשר של תפילין. ורצועות שחורות. ותפילין מרובעות הל"מ. ועל תקנותיהם אמרו שהם שלהם. ובן תמצא שאמרו בכמה פקומות. יהושע תקן כך וכך. שלמה תקן כך וכך. עורא תקן כך וכך. ובן ר"ג. ריב"ז. רבינו הקדוש וכו'. והתלמוד מלא על כל נדרותיו לומר הא מדאורייתא הא מדרבנן. ופעמים הרבה אמרו מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא. ואם היה עולה בדעתם לבקש גדולה לעצמם הלא טוב להם לומר שהכל מאתם ;

סז אה"כ ומה תשיב על מה שאמרו. אפי' אומ"ם לך על ימין שהוא שמאל וכו' לא תסור ;

סח אה"ח הרב רבי אליהו מורחי ז"ל בפירושו לרש"י על התורה פירש דבר רש"י שהן של ספרי כך אפילו תחשוב בלבך שהוא טועה בדין ואמך על ימין שהוא שמאל ועל שמאל שהוא ימין. עשה כמצותו. ואל האמר

איך אוכל זה שהוא חלב נמור והוא אומר שהוא שומן . או איך אהרונג האיש הזכאי הזה שהוא אומר שהוא חייב , אלא תאמר כך צונו נותן התורה שנעשה ככל אשר יורנו השופט ההוא בפירוש התורה . כ"ש שאינו אומר רק על ימין ימין ועל שמאל שמאל . כי רוח הש"י ויתעלה על משרתי מקדשו תמיד . וישמרם מן הטעות ומן המכשול ולא יצא מפייהם כי אם האמת עב"ד לענייננו ודבריו כדבריו מלאך ה' :

ס אה"כ מדבריו משמע דס"ל שכל מה שאמרו חז"ל בפירוש התורה והמצוה הוא שלהם ולא קבלה ממש מסיני :

ע אה"ח חלילה לחכם גדול ורשום מחכמי ישראל להאמין ולומר כך . אלא שכתב כך בדרך סלקא דעתין . כלומר אעפ"י שיעלה בדעתך שאין כאן קבלה ושכל מה שהורונו הוא כפי שעלה בדעתם . חייב אתה להשתעבד לפסק דינם . וזה נכלל גם כן בפשט הכתוב כפי מה שהוכחתי (סימן קב דג נרד) **עא** אה"כ כך הוא כמו שהוכחת שם ;

עב אה"ח אני אבוא אחר הרב הנ"ל ז"ל ומלאתי את דבריו במשל . נא אדוני המלך הט אוגך ושמע דברי . אתה הוא מלך גדול ומדינות רבות תחת ממשלתך . ויהי היום שלחת אחד משריך אל מדינה אחת להיות ליושביה למנהיג ולראש ולשופט וצוית להם לשמוע בקולו וכל אשר ימרה את פיו יענש במאה שקל כסף לאוצרותיך והשר העביר קול בכל ערי מדינתו שכל יראה ובל ימצא ברשות שום אדם כלי ברזל שיש בו כזר להמית . ויביקש הדבר וימצא בבית ראובן סבין אחד ויאמר לו השר תן מאה כסף לאוצר המלך כאשר צוה . וימאן ראובן כי אמר המלך העביר קול כזה בכל שאר המלכות אבל לא אמר הסבנים וראיה לזה שאין בכל ערי המלוכה בית אשר אין שם סבין בלי פוצה פה ומצפצף . וכך הוא האמת אך השר לא שת לבו למענותיו ויתנהו אל בית הסוהר עד שפרע הקנס על שהמרה את פיו ויבוא ראובן לפניך ויפול לפני רגליך ויבך ויתחנן לך להעביר את רעת השר ולצוות לו שישויב לו את הכסף אשר לקח ממנו בחוקה . אמור לי בבקשה מסך מי משניהם יצא חייב מבית דיך הצדק השר או ראובן ;

עג אה"כ דאי שהדיו עם השר ומענת ראובן אינה מענה כי אין לו לחפש אחר מה שצויתי בשאר המדינות אלא לשמוע בקול השר מבלתי נמות ימין ושמאל כי כן צויתי :

עד אה"ח השמע לאונך מה שאתה מוציא ספיך . זהו סמך מה שצונו הש"י על פי התורה אשר יורוך ונ' אבל יש יתרון גדול ועצום לנמשל על המשל שהרי במשל הצעתי שראובן יודע בודאי שלא נאסרו הסבנים אלא במדינתו לבד וכך הוא האמת אבל בנדרון דידן מי יוכיח שמה שהורונו חז"ל אינו מה שקבל מרע"ה מסיני . כגון הם פירשו לנו שפרי עץ הדר האמור בתורה הוא אתרוג דוקא . היש אדם בעולם שיוכל לשעון או להוכיח באמת שאינו אתרוג אלא רמון תפוח אפרסק או פרי אחר :

עה אה"כ מי הוא אשר דבר פי ה' אליו וינדה :
עו אה"ח ואם השר יאמר לעם שישמעו בקולו אפי' במה שהוא נגד מצותיך מה תאמר :

עז אה"כ אומר שאחד מנ' לא ימנע . או שהוא מורד במלכותו או שהוא מואם בחייו .

עח אה"ח ואם ישעון שאמר כך . כדי שלא יהיה לכם של אנשי המדינות נוקם

נוקפם לידע אם מצותיו הם כפי רצונך או אם בדה אותם מלבו. ולכן אמר להם בני עשו מצותי בלי פקפוק. שאף שנראה לכם שהן נגד מצות המלך לא יאשים המלך אתכם. ולא ימצא בכם עון אשר חטא. ואם באולי תעשו איזה דבר נגד מצותו, עלי קללתכם ואתי תלין משונתי, ואני אחייב את ראשי למלך ואתם תהיו נקיים, שהרי צוה אתכם שבכל דבר המסופק תבואו אלי:

עט אה"כ אם יהיה כדבר הזה. אזי אומר שבחכמה עשה, ושהוא נאמן לעבודתי, יען בזה הכין לב העם לשמוע למצותי ולעשות רצוני בלי גמנום ופקפוק:

פ אה"ח זהו עצמו מה שאמרו חז"ל כשאומרים אפילו אומרים לך על ימין שהוא שמאל וכו' לא תסור, שר"ל עשו מכל מקום מה שאנו מורים אתכם ואל תיראו שאפילו תימא שאנו מורים את אשר לא צוה ה' ח"ו. אתם תהיו נקיים ותקבלו שכר מאת ה' כאלו עשיתם מצותו, שהרי צוה אתכם לא תסור ואם אנתנו חייבים ואשמים דמנו בראשנו ורב טוב לבית ישראל:

פא אה"כ ברוך ה' אלהי ישראל אשר הביאך הלוט. כי שמחתני בתירוץך הטובים והאמיתיים וחזקת רפיון ידינו נגד המכחישים, אשר עד עתה אמרו ללשוננו נגביר ומכאן ואילך בע"ה ישימו יד על פה, אמנם עדיין יש מקום להם לחלוק ולומר כי ה' צוה לישראל שבדבר המסופק בדם ודין ונגע ילכו אל הסנהדרין ויעשו כפי הוראתם, כדכתיב (דברים י"ז) על פי התורה אשר יורוך. אבל אין כה ביד הסנהדרין לפצות פיהם במה שאינו א' משלש אלה:

פב אה"ח הייתי יכול להשיב להם שתחלה יבארו לי מהו גדר דם ודין ונגע. ואח"כ הייתי משיבם אבל כדי שלא יאמרו שאני רוצה לבלבל הדברים מפני שאני מבולבל בדבר הזה ואין לי תירוץ מספיק. איני רוצה לחלוק עמהם בפירוש דם ודין ונגע. אבל אשאל מהם אם נפל סתולקת בדבר שאינו אחד משלש אלה כגון אם החודש הכתוב בתורה הוא של חמה או של לבנה. אל מי נשלח ומי יבאר לנו. החייט הספר או הבנאי: **פג** אה"כ אין ספק שזוהו דבר הנוגע לחכמים, וכן כל כיוצא בזה, לפי שעמי הארץ אינם יודעים כלום בכלל ובפרט בדבר חכמה:

פד אה"ח אם כן מה למכחישינו כי נזעקו על חז"ל. הרי מוכרח מדרך השכל שכל ספק שנולד בתורה החכמים יבארוהו:

פה אה"כ יפה דנת יפה זכות לחז"ל, ואעפ"כ עדיין יאמרו שבדו כל אלו הקדוקים כגון התולדות של שבת והשבעים שרפיות. ואעפ"ש שגורמים הפסד מסין והפסד נפשות יש בהם תועלת וכבוד גדול לחכמים, מפני שבנה כרחיבין ממשלתם וממילין אימה יתירה על הציבור. ובכן יכבדום וינשואם כל ימי עולם:

פז אה"ח הייתי יכול להשיב כמו שכבר השבתי (סי' ס') שהרי חורנו אל השמא. אבל כדי שיכירו המנגדים כח מענותותו אשיב דרך פרט למענה הירועה הזאת. ואומר דאם כדבריהם כן הוא היו יכולין להקל הקנס בתולדות. שבסקים סקילה ולקי לעובר. ובמסרפיות אם המצא תמצא סירכא המטרפת. ישליט הדיאה ויאכלו שאר הבהמה וכן בכל שאר המרפיות ישליכו האבר המרפא ויכשירוהו שאר. כמו שהורנו בענין (חולין רפ"ד דף ס"ח רע"א מ"ד סי' ט"ז) שבר שחציא דו והחזירה שאמרו שכל מה שיצא מתאבר לחץ אמור.

וכן (שם דף ע"ג ט"ד סי' ס"ב) באבר או בשד המדולדלין. שאמרו שהם אסורים והשאר מותר. ובכן ירחיבו גבול ממשלתם בלי הפסד נפשות ובהפסד ממון מועט :

פז אה"כ כך היה טוב להם וטוב לעם :
פח אה"ח ועוד שאם כוננת חז"ל היתה להטיל אימה יתירה על הצבור. למה בכמה וכמה ענינים פחתו כבודם ומיעטו ממשלתם :

פט אה"כ הודיענו מקיסם איה :
צ אה"ח בשור שהטית את האדם. דכתיב ביה (שמות כ"א) השור יסקל וגם בעליו יומת. ומשמע שימיתוהו ב"ד והם פירשו שמיתתו בידי שמים :
צא אה"כ בתלתא הוי חוקה ולא בחד :

צב אה"ח כתיב (ויקרא כ"ב) ושמו את משטרתי ולא ישאו עליו חטא ומתו בו כי יחללוהו ואחז"ל (סנהדרין פ"ד דפ"ג. פ"ק דחלה. ופ"ב דבכורים). דאיירי בור שאכל בין תרומה מהורה בין טמאה שהוא במיתה. וכן כהן טמא שאכל תרומה מהורה חייב מיתה. ושתי המיתות הללו בידי שמים. (הרמב"ם פ"ו מה' תרומות דין ו' סנהדרין שם דף פ"ג ופ"ד ורמב"ם שם דפ"ו). וה"ה בחלה ובבכורים (ועיין בהרמב"ם ה' סנהדרין פ"ט דין ב') שמנה י"ח שמירתן בידי שמים וג' אחרים שהם בין הכל כ"א. ואם עלה ברעתן של חז"ל להרוך על במתי עם ישראל. למה לא אמרו על אלו שמיתתן בידי אדם :

צג אה"כ זהו מענה גדולה לזכות חז"ל. אבל שמעתי שיש מהמתנגדים אומרים שהחז"ל אמרו המרפיות משום סכנת נפשות. לפי שלא היו בקיאין במלאכת הרפואה אלא בידיעה גסה והיו חושבים שהאוכל מהמרפיות שאמרו יבוא לידי סכנה כי יקפץ עליו החולי עצמו שהיה בבעל חי. וא"כ אינם הלכה למשה מסיני :

צד אה"ח אי אפשר מכמה טעמים ראשונה שזוהו מענת שמא כמו שטענתו ואמעון עוד כל היכא שקושיות המכחישים יהיו ממין זה. שניה דהניחא בחולי הריאה שאפשר שיקפצו על גוף האוכל אבל מה נאמר על בעל חי שיצאו מעיו לחוץ ונהפכו, האם חז"ל חשבו שהאוכל מהם יהפכו מעיו ולזה אמרו, וכן אם נמצאו שתי סרות או שני כרסים, או שהיתה יתרה רגל. וכי חששו חז"ל שהאוכל מהיתרות האלו יולידו בגופו מרה שניה או כרס שני או רגל שלישי. אלא ודאי הנה אלה הרשעים הדוברים סרה על קבלת חז"ל בלי מענה אלא להתיר לעצמם כל תועבת ה' אשר שנא בפרהסיא. ועוד שהחז"ל בכל מילי דסכנתא אמרו חמירא סכנתא מאיסורא. ולכן (פ"ה דתרומה רמב"ם פ"א מה' רוצת) אמרו קצת משקין משום גילוי דשמא הנחש הטיל בהן ארס (תרומות שם ורמב"ם שם פ"ב) וכן אמרו כל בעל חי שנשכו נחש. וכן פרי מנוקר. ואם אמרו המרפיות משום סכנה הלא טוב להם לפרסם מעם האיסור. שאז הצדיקים ורשעים יבדילו עצמם מהם להציל ממות נפשם :

צה אה"כ תאלמנה שפתי שקר הדוברות על חכמי ישראל עתק. כי אין מלה בלשונם להכחיש הדברים והאמת האלה. ומודה אני לפניך כי שש אנכי על אמרותיך כמוצא שלל רב. שהם הרהיבוני להאמין בדברי חז"ל בראיות שכליות מה שלא היתו סאמין עד עתה אלא באמונה בלבד כנער קמן שיאמין מה שלא יבין :

צו אה"ח ברוך ה' אלהי אבותינו אשר נתן כזאת כלב אדוני המלך הוא ישפיהו

ישמרהו ויחיהו ואושר בארץ :

צן אה"כ היש עוד אתך ראיות על אמתת חז"ל. נא בלשון בקשה אל תכתב ממני סאומה :

צח אה"ח הרבה דינים מצינו בדברי חז"ל שנראה לכאורה שהם תקנום ואינם אלא מראורייתא כגון ההוצאה מרשות לרשות שכבר הוכחתי מירמיה הנביא (ויכוח ראשון סי' ד') איסור משא קל מהקב"ה עצמו (שם ח') ומהמקושש (שם סי' י') איסור קנין ומכירה בשבתות וימים טובים מנחמיה . (שם סי' י"ד) שכשאמר הכתוב לא יבוא עמוני ומואבי בקהל ה' , היינו עמוני ולא עמונית כמו שאחז"ל מנחמיה (שם מסי' כ' עד כ"ז) . שבנך הבא מן השפתה ומן הנכרית אינו קרוי בנך אלא בנה מעורא . (שם מסי' פ"ח עד צ"ח) . ועכשיו אביא ראיה למה שאחז"ל (חולין פ"ד דף ע"א) שמוסאה בלועה אינה מטמאה חז"ל מנין למוסאה בלועה שאינה מטמאה . שנאמר (ויקרא י"א) והאוכל מנבלתם יכבס בגדיו מי לא עסקינן דאכל סמוך לשקיעת החמה ואמר רחמנא טהור , פי' ראובן אכל כזית מן הנבילה או יותר בתחלת ליל יום ראשון . ושמעון אכל זה השיעור עצמו או יותר במקף יום ראשון זמן סועט קודם שקיעת החמה שניהם טובלים יחד . ולערב מהזוים נמצא אותו שאכל בתחלת הלילה שוהה כ"ג שעות במוסאתו ואותו שאכל בסוף היום אינו שוהה אלא חצי שעה ואפשר שלא ישהה אלא רגע אם היה אפשר לצמצם ואין ספק שעדיין לא נתעבל הנבילה ואעפ"כ טהור . נמצא שמוסאה בלוע אינה מטמאה טראורייתא :

צמ אה"כ אין לערער על דין זה כי ברור הוא בשום שכל והבין במקרא אמנם לא תכתב ממני שיש פסוקים שפירשו אותם נגד הכתוב :

ק אה"ח הוציאם אלי ואדעה אותם :

קא אה"כ הכתוב אוטר בפירוש (שמות כ"א) עין תחת עין שן תחת שן וגו' . ועוד אמר (ויקרא כ"ד) כאשר יתן מום באדם כן ינתן בו . ושם כתב ג"כ עין תחת עין . וחז"ל (ב"ק דף פ"ג רע"ב ודף פ"ד ע"א) פרשו שר"ל שנותן לו דמי עינו . ובשלמא בפרי עין הדר שפירשו שהוא אתרוג דוקא יוכלו להתנצל ולומר כי אין ביד שום אדם ראיה שאינו אתרוג כמו שאמרת (סי' ע"ד) אבל בנדרן הוזה מה נדבר ומה נצטרק :

קב אה"ח חלילה חלילה לחכמי ישראל הצדיקים והנאמנים לפירוש נגד כוונת הכתוב כי הם ז"ל לא ידברו כזב ולא ימצא בפייהם לשון תרמית כאשר תדע והשכיל מתשובת שאלתך . וכן הוא לשון הפסוקים כמו שהצעת איש על מקומו . ומ"ם כל מה שאחז"ל אמת וצדק . ודבר ה' אשר דבר אל משה עבדו :

קג אה"כ הורנו איזה תדרך ישכון כח מענתך :

קד אה"ח כתיב סוף פ' מסעי (במדבר ל"ה) ולא תקחו כופר לנפש רוצח אשר הוא רשע למות כי מות יומת . מכאן ראיה שאין רשות ביד ב"ד לפרות את הרוצח בדמים אלא אין לו תקנה אלא מיתה . אבל כל מויק שאינו רוצח יכול לפרות עצמו בסמון . הגע עצמך שראובן סימא עינו של שמעון או קטע את ידו וכו' . אם שמעון מת מחמת הסכה . אין לו תקנה לראובן אלא מיתה שנאמר ולא תקחו כופר לנפש רוצח וגו' . ואפילו נתרצו יורשי הרוצח שנאמר כי מות יומת . אבל אם סימא עינו או קטע ידו וכו' ולא הסיתו אוי יאמר חב"ד לשמעון הניזק מה הנאה יש לך שראובן יאבד את עינו כסוד . כיון שאי אפשר להשיב עינד . טוב ליקח מסון

סמון תמורתו והיה לך למשיב נפש . ואם לא ירצה יכריחו אותו הב"ד .
 נזדח הבתוב לפי פשוטו היא כך ולא תקחו כופר לנפש רוצח וגו' . אבל
 למזיק שאינו רוצח קחו כופר :

קה אה"כ זהו טעם נכון ומספיק ואמיתי . ואין מקום למבחישים לערער לפי
 שהיא נזדח הבתוב . אבל יש טעם אחר שג"ל להקשות עליו . והוא
 שאמרו (ב"ק דף פ"ד ע"א) אמר קרא נפש תחת נפש ולא נפש תחת עין .
 ואם הסכה אסמנים ימות אם נסמא את עינו , וה"ל נפש תחת עין ולא עין
 תחת עין . שומו שמים על זאת . וכי כשהסכה נקר עינו של חבירו אמר
 אותו בתחלה אם ימות או לא בודאי שזהו טענה שאין הדעת סובלתה :

קי אה"כ נפש הראיות הוא מוב סידורן . כאשר עיניך תחזינה בענין זה .
 והנה לא אכחד ממך שקושייתך גדולה . אבל כשאציג לפניך הטענות
 כסדרן תאמר שכל דברי חו"ל מיוסדים על אדני האמת והצדק :

קי אה"כ אין לי ספק בזה . ובכן עיני לדברך תלויות :
קכ אה"כ כיון שהכתוב אומר שלא יקחו כופר לנפש רוצח . אבל יקחו
 אותו מהמזיק יתיישב היטב טעם עין תחת עין . ולא נפש תחת
 עין ונפרש כך . שהקב"ה צוה שיקחו כופר על עין או שן או יד או רגל כדי
 שלא יבוא הסכה לידו סכנה אם הוא איסמנים וימות , ואם תאמר (ב"ק שם)
 והא הנלקה אומדין אותו , ואמרינן (מכות פ"ג דף כ"ב) שאם מת בפחות
 ממה שאמדהוה ששליח ב"ד פמור מפני שמכה ברשות . נימא הכי נמי
 במימא עין חבירו שינקרו את עינו אחר שאמדהוה ואם ימות ימות , ויש
 לומר שיותר שכיחא שימות בנקירת עין או בחיתוך יד ורגל בממלקות ,
 ועוד שהכתוב אומר (שמות כ"א) חבורה תחת חבורה , וכתוב לעיל וכי
 יריבון אנשים והכה איש את רעהו באבן או באגרוף ולא ימות וגו' רק שבתו
 יתן ורפא ירפא . ובודאי (רמב"ם פ"א מהל' חובל ומזיק דין ה') שאין מכת
 אבן בלא חבורה ואמר שישלם סמון שנאמר רק שבתו יתן . א"כ מה חבורה
 הנעשית כאן סמון , אף חבורה ועין ושן ויד ורגל הנאמרים להלן סמון :

[עין בסוף הספר עוד פ"י נכון ומספיק נסס המ"י לכחזי להסון ויונטס לך]
קכ אה"כ מעולם לא חשבתי שהיו ביריגו ראיות כל כך אמיתיות וברורות
 וחזקות לאשר ולקיים דברי חו"ל :

קי אה"כ יש לי עדיין להוסיף עליהן כהנה וכהנה :
קיא אה"כ כבר השבת לכל מה שהקשיתי בשם הסכתישים בפוב
 טעם ודעת . ועתה הואל הבא עוד ראיות לזכות חו"ל :

קיב אה"כ דע ארוני המלך שארדינוס הקיסר אשר כלנו ואשר דמה לנו .
 הרם עד היסוד בה כרך גדול של ביתר בשנת נ"ב לחרבן בית שני
 (קדושין ס"ד ע"ב) ובאותו הפרק נהרג ר' עקיבא ובאותו היום שנהרג נולד
 רבי . וזה הקיסר צוה סיד בתחלת מלכותו שנהר פרת יהיה נבול ממשלת
 חמי לצד מורת ולא יעבור משם ותלאה . וכן קיימו וקבלו עליהם הקיסרים
 אשר מלכו אחרייו עד כמה שנים אחר פטירת רבינו הקדוש ;

קיג אה"כ ומאי נפקא לן מינה :
קיד אה"כ רב טוב לבית ישראל , יען וביען בספור הזה אשר אין מי
 שיכתיש אותו לא מישראל ולא מאו"ה , החזקתי תושבע"פ שהיא
 המשנה בסמרי הראיות , כל תמוט עולם ועד מלב בני ישראל סאמינים
 בני סאמינים :

קמו אה"כ איכבה אוכל וראיתי חזק מענתך ועוצם ראייתך כי פתוסים
 ותתוסים

והתוסים דברוך :

קמז אה"ח תהי נא אונך קשבת , ארץ ישראל היא למערב פרת ובכל לסורחו. ולכן בתלמוד בבלי קורין לארץ ישראל מערבא סתם. ורבי היה נשיא בא"י. ומשם דהיינו מנהר פרת עד ספרד עזיה סוף המערב. היו כל המלכויות והמדינות תחת ממשלת רומי. נמצא שהיהודים היושבים מנהר פרת והלאה לצד מזרח לא היו משועבדים לא לקיסר רומי ולא לרבינו הקדוש. ובכן בכל מרי ופרס וכו' היה להם ריש גלותא שלא היה תחת נשיא ארץ ישראל. כדאיתא בגמרא במקומות הרבה :

קיו אה"כ ומה שמץ דבר נמצא בזה לאמתת תורה שבעל פה :

קיה אה"ח אם מה שכתב רבינו הקדוש במשנה לא היה מקודם ידוע ומפורסם ומקובל לכל ישראל. כודאי שיהיו בה דברים זרים וחדשים אשר לא שמעתם און מעולם כגון בפרי עץ הדר שאפשר שיכויין הכתוב לרמון או אשכול של ענבים או תפוח וכו' כמו שהוכחתי (סי' י) ועוד שברור הוא שכטארם מדבר עם חברו באיזה ענין צריך שהשומע ידע שמות הדברים ונדרם ויבן אותם מקודם. ואם לאו צריך שהמדבר יפרש מהותם ואיכותם :

קיז אה"כ הרחב פיך כמשל למה הדבר דומה , מפני היושבים סביבותינו כי לא כל הדעות שוין :

קכ אה"ח אם תאמר למי שאינו יודע חכמת הנעאוגר"אפיה שירושלים היא באורך ס"ו מעלות. ולינד"ריש ראש מלכות אינגלא"סירה קרוב לעשרים. ושלכן יורת ויעריב בירושלים שלש שעות קודם לונדרי"ש. ישאל לך מה הן מעלות ומהו אורך, ולמה השמש יצא ויבא בירושלים קודם לונדרי"ש, ולמה שלש שעות ולא שתיים ולא ארבע, ולכן צריך שהיודיע לו נדר השמות ופרטיהם אחד לאחד ואם לאו לא יבין תוכן הדברים ויבזז לשבב מליך. אבל אם תאמר סתם ליודע חכמ' זו שירושלים היא מ"ו מעלות יותר מזרחית מלונדרי"ש. באזניו ישמע ולבבו יבין דבר מתיך דבר בלי שיצטרך לפירוש. כך רבינו הקדוש כתב בפרק לולב הגזול (משנה ג') ר' ישמעאל אומר שלשה הדסים ושתי ערבות לולב א' ואתרוג א'. ואילו לא היה ידוע לכל ישראל שאתרוג הוא פרי עץ הדר האמור בתורה ה"ל לרבי לומר איזהו פרי עץ הדר זה אתרוג כמו שאומר (ב"מ איזהו נשך פ"ה משנה א') איזהו נשך המלוה סלע בה' דיגרון. סאתים חמין בג'. שהוכרת לפרש כי לא פורש בתורה אלא ודאי כיון שהוכיח אתרוג סתם בלי פירוש נראה בכיורוד שכל בני ישראל הקרובים והרחוקים היו יודעים מהו :

ועוד שאם רבי עם כל החכמים אשר תחת ממשלתו הסכימו מחדש שיהיה אתרוג מאיזה מעם הנעלם ממנו. איך לא קבו נגדם חכמי בכל כאריות שואגים אפשר שכל יראה ובל ימצא בין קרבנות אלפי ישראל שהיו בכבל גם אחד הירא את דברי אלהים חיים ה' צבאות אלהינו. אשר עשיתם והפכתם את דברי אלהים חיים ה' צבאות אלהינו. אשר אמר למשה בנימי שפרי עץ הדר הוא רמון או תפוח וכו' וכן היה להם לומר על כל מה שכתוב במשנה שלא נמצא כתוב בתורה. כגון (חולין פ"ג משנה א') ואילו מרפות בבהמה נקובת הושט ופסוקת הנגרת ניקב קרום של סוה וכו'. וכן בכמה וכמה מצות. אבל לא מבעיא שלא המיתו דברים כלפי מעלתו. אלא אדריבא שבתו והודו לשמו ויכתבו את ספרו היקר על לוח לבם. ועל טוב יזכר שמו צדיק בכל הגזרות כי כל דבריו אמת וצדק.

רב ושמואל תלמידיו הלכו לבבל ופירשו המשנה באין פוצה פה ומצפצף נגדם. ורבי יוחנן חיבר התלמוד ירושלמי בא"י קרוב למאה שנה אחר חיבור המשנה. ורבינא ורב אשי בבבל חיברו תלמוד בבלי כמה וכמה שנים אחריה בזמן שלא היה ניכר לא זרע רבי ולא נשיאותו בא"י הרי לך שכל מה שכתוב במשנה נתקבל בכל ישראל לאמת ויצויב בימי חייו ומה גם כי אחרי מותו שנים רבות :

קבא אה"כ ראיתי דברך טובים ונכוחים אבל נראה לי שהדברים עתיקים. שכבר שמעתי פעם אתרת המענה הזאת עצמה או קרוב לה :

קבב אה"כ כן דברת אדוני המלך ולכן אערוך לפניך כל הענין כי הוא ערב ומועיל דע כי אגוס'מינו חכם גדול מחכמי המצרים כתב (בספר מוסעיר'ו פ"ג) על המקרא וז"ל א"א להאמין שהיהודים זייפו בשום אופן הספרים הקדושים מפני שנראה בלתי אפשר שהכניסו כולם ברצון אחד לרע כיון שהם מפורזים בכל רוחות העולם בלתי שימצא ביניהם קצת מהם שימאנו בעין הגדול הזה שהוא זיוף דברי הקדש עכ"ל. וזאת המענה עצמה הבאתי לאשר ולקיים אמתת המשנה לפי שרבי היה אחר חרבן ביתר וכבר נגדעה קרן ישראל וירל ישראל מאד. ואם כן איך יקבלו עליהם כל כך חומרות ודקדוקין הגורמין איבוד ממון וזמן כגון הטרפיות וזכרנה ובהנה רבות אם לא שיאמינו וידעו שהם מאת ה' כן השמים זה אי אפשר בשום פנים. כי האיך הכביד רבי עולו על ישראל והם בתכלית הדלות והעוני, ועב"ז כולם קבלו דבריו בסבר פנים יפות ולא שמו על לב לא איבוד ממון ולא עמל ויגיעה לשמוע בקול דבריו. והנה אם המענה הזאת היא חזקה להשיב תשובה למתגוללים עלינו על זיוף המקרא. למה לא תועיל גם כן למסאנים בדברי המשנה :

קבג אה"כ כל דברך מיוסדים על אדני האמת והשכל ואין בהן נפתל ועקש :

קכד אה"כ כל מה שנכתב במשנה בלי מחלוקת (שנקרא סתם משנה). על הרוב הויא קבלה. אם לא שיחידאה היא ומה גם יש משניות בשם יחידים והלכה כמותן. משום שמה שאמר אותו יחיד הוא קבלה. והרי טובח (סוף פ' מקום שנהגו) בהדיא גבי יששכר איש כפר ברקאי דקאמר רב אשי התם יששכר איש כפר ברקאי לא תנא מתניתין. דתנן (כריתות כ"ח) רש"א כבשים קורמין לעזים בכל מקום. יכול מפני שהם מובחרין מהן ת"ל אם כבש מלמד ששניהם שקולים ע"כ. וכתב רש"י ז"ל שרוב פעמים מקדים כבש וכאן הקדים שעירה לכבש לומר ששניהם שקולים. עוד פירש"י שהמלך והמלכה שנפל המחלוקת ביניהם היו ממלכי בית חשמונאי. הגע עצמך שבהן גדול הזה היה בימי אנטיגנוס בן אריסטובולוס מלך האחרון לחשמונאי'. שהיה לפי חשבון הצמח דוד בשנת ג' אלפים תשכ"ד; הנה רבינו הקדוש לא נולד עד שנת התק"י. ואעפ"י שיש מחלוקת גדולה על השנים הללו איני רוצה להכניס ראשי בה. מפני שלכל הסברות אין ספק שעברו קרוב למאתים שנה בין מלך האחרון של בית חשמונאי ובין רבינו הקדוש. ואם כן איך היה אפשר שיששכר אכ"ב ידע המשנה שנכתבה מאתיים שנה אחר מותו, ומאי מקשה רב אשי לא תנא מתניתין. אלא ודאי צריך לומר על כרחך שנשא"ש שכבש ועזו שקולין. לא אמר מסברת עצמו אלא שכן קבל וכך הוה שנודר בפי חכמי ישראל הקדמונים בימי יששכר אכ"ב, ומשם ראייה לא סיבעיא לרוב משניות פתמיות. אלא אפילו לאותן שנוכחי בהן תנאים באין חולק עליהן שכולם קבלה

קבלה. לפי שרבינו הקדוש לא היה אלא מלקט ומסדר ופוסק מה ששמע ואסף מימי התנאים אשר היו לפניו עד האחרונים אשר הוא אחד מהם ;
קבה אה"כ זוהי מע"ה עצומה להוכיח אמתת הו"ל לישרי לב. אבל אפשר שעדיין לא יכנע לבבם הערל של הסכחישיים ויאמרו שרב אשי הקשה נגד יששכר אכ"ב בסב"ת ר"ש כאילו היתה מקובלת בישראל מימי קדם קדמתה. אבל לעולם יאמרו שר"ש הכינה וגם חקרה :

קבו אה"ח הניחא בדינים שאי אפשר להוכיח בדרך מופת וראיה שהם מימות משה. אמנם מה יאמרו בדינים אשר בלי ספק היו נוהגים משנים קדמוניות. שחז"ל כתבום כאילו היו חדשים מקרוב באו :

קבו אה"כ משול משל להבין אמרי בינה :

קבח אה"ח אמר הקב"ה לאברהם (בראשית י"ז) הטל לכם כל זכר ולא פירש מקום הצריך ליטול. (ב"ר פ' מ"ו) ואר"ע ארבע

ערלות הן. נאמרה ערלה באזן (ירמיה ו') הנה ערלה אונם. נאמרה ערלה בפה (שמות ו') הן אני ערל שפתים. נאמרה ערלה בלב (ירמיה ט') כל בית ישראל ערלי לב. ונאמרה ערלה בניף (בראשית י"ז) וערל זכר. ונאמר לו ט"ם) הנהלך לפני והיה תמים. אם יטול מן האזן אינו תמים. מן הפה אינו תמים. מן הלב אינו תמים. ומהיכן יטול ויהיה תמים, הוי אומר זו ערלת הנוף. מקרא אמר וכו' מסתברא הו"א מקרא וערל זכר (פ"ד דשבת דף ק"ח) וכי יש ערל נקבה. אלא ממקום שהוא ניכר אם זכר אם נקבה משם מוהלין אותו. ואם איתא דכל מה שנראה חדש בדבריו חז"ל הוא חדש משם. מוכרחים אנו לומר שלא ניטול אדם מישראל לעולם עד שבא ר"ע ולמד דערלה דקאמר קרא היינו ערלת הנוף. ועדין לא פירש כל הצורך. עד שבא רבי תנחומא ולמד מן הכתוב ממקום שניכר אם זכר או נקבה משם מוהלן אותו. וכי תימא הכי נמי. והא מצינו שניטול אברהם וישמעאל בנו וכל בני ביתו ויצחק בן שפנת ימים. ובקש הש"ת להריג את משה מפני שאיחד מילת בנו. ויהושע מל במצות ה' את כל העם הילודים במדבר בדרך. וכי סלקא דעתך שסמלו ולא היו יודעין מהיכן היה להם ליטול, אלא ודאי צריך לומר שכשאמר הש"ת לאברהם אבינו שיטול אמר לו גם כן מקום הניטול. ונודע בישראל מאבות אל בנים בלי הפסק. אלא שחז"ל אסמכוהו אקרא :

קבט אה"כ אין ספק שכך היה מעש' ואין מי שיכול להכחיש זה. ואפי' הקראי' מודים בו כמו שהדעתך כבר (ויכוח א' ס"א) :

קל אה"ח גם לי לבב כסוך לירע שהקראים מודים בזה. אבל אני למד מכאן דבר גדול לזכות חז"ל :

קלא אה"כ הודיעני נא מה הוא :

קרב אה"ח הכל מודים שהש"ת צוה לאאע"ה המילת בכל דקדוקה. והחמירה בבני ישראל עד היום הזה בלי הפסק באופן שאין

בין בני ישראל מי שאינו יודע מה היא מילה ואיזה הוא האבר הניטול. ואעפ"כ ר' עקיבא ור' תנחומא דברו על נידון זה כאילו לא נודע מעולם וכאילו למדוהו הם מהפסוק בכת עינכם וברקות פלפולם. ולפיכך כשם שבענין זה הודיעונו דבר ישן כאילו הוא חדש. כן שאר הלימודים הדינים לאלו היו מקובלים בכל ישראל. אעפ"י שגראה שהחכמים חידשום :

קרב אה"כ אין לשער על זאת הראיה רק היא יחידה וקיימת לן דבתלתא ויא חוקה :

קדד אה"ח רוב המשוניות וברייתא ומימרות התלמוד הן על זה הדרך . תנינן (יומא רפ"ז דף ע"ג ע"ב) יום הכפורים אמור באכילה ובשתיה ובריחה ובמיכה ובנעילת הסנדל ובתשמיש המטה . ועיד (שם דף ע"ד) ת"ר תענו את נפשותיכם יכול יושב בתמה או בצנה כדי שיצטער . ת"ל וכל מלאכה לא תעשו וכו' . איזהו עינוי שיש בו אבידת נפש . הוי אומר זה אכילה ושתיה . כפי מה שנראה מלשון המשנה והברייתא מעולם לא שמרו ישראל יה"כ במצותו עד שבאו רבי ורבי חייא ופירשו להם אופן שמירתו . אמור לי אדוני המלך בעיני שכלך הברור הדברים והמענות האלה :

קלה אה"כ לא בודאי . ועתה נשאר עדיין אצלך משל אחד :

קלו אה"ח כתיב (דברים י"ב) רק בכל אות נפשך תזבח ואבלת בשר ולא פירש מה היא זביחה וכשבא רבי לפרש לנו דיני

שחיטה לא התחיל בסדר הראוי . אלא (רפ"ק דחולין) הכל שוחטין ושחיטתן כשרה ועדיין לא פירש מהו שחיטה . ואיזהו הכלי הראוי לשחוט בו , ואיזהו הסקים הראוי לשחוט . עד רפ"ב ושם כתב השוחט אחד בעוף ושנים בבהמה שחיטתו כשרה . וכן לא יעשה כי היה לו להתחיל ולומר מקום השחיטה הוא בצואר בקנה וכושט וכו' ויותר קשה בנגמרא דבעי התם (שם רפ"ב) מנין לשחיטה מה הצואר , שנאמר ושחט . במקום ששח חתהו . ואם איתא שחול"ל חידשו מה שפירשנו במחשבתם . נמצא שלא נודעו בישראל דיני שחיטה עד שבאו מחברי המשנה והתלמוד ופירשים . וכי תימא הכי נמי , והאמר יחזקאל (סוף פ' ד') ונבלה ושרפה לא אכלתי מנעורי ועד עתה . אם לא ידע הלכות שחיטה בודאי שאכל נבלה . אלא צריך לומר שישראל היו יודעין מה היא שחיטה וכל פרטי דיניה . ולכן לא דקדק רבינו הקדוש בשמירת הסדור לפי שמביטח לו שיהיו מבינין מה שרצה לומר הכל שוחטין בתחלת פרק ראשון קודם שיקראו תחלת פרק שני אשר שם פירש שהשחיטה צריך שתהיה הסימנים :

איתא במסנה (כתובות פ"ז דף ע"ב) ואלו יולדות שלא נכחצו הפוצרת על דם משה ויהודים וכו' . ואיזהו דם יהודים יולדה ורלשה פרוה , ומקסינן (שם רע"ח) רלשה פרוה דאורייתא הוא שנה' ופרע את רלש הלשה ופנה דבי ר' ישמעאל חזרה לננות ישראל שלא תלחנה בפרועי רלש , ומתקן וכו' ע"ס . והעולם ממש הוא שמדאורייתא אסור לנה ישראל לנחם לשוק ועטר רלשה גלוי . ואם כיסחהו במסכת חנה פוצרת על דם משה הכל פוצרת על דם יהודים . דכיינו מנהג לניעות סנהגו צנות ישראל שלא לנחם לשוק או למנוי מפולס ורלשן פרוה . (וכ"כ הרמב"ם בפ' כ"ד מה' אישות דין י"ח וי"ב . וסמ"ג בפ' גירושין דף קכ"ח רע"ב . ופ"ח מה' אישות סי' קפ"ו . וכו' ע"ס . ובפ"ע מה' כתובות סימן קפ"ו) למדנו מכלל שמדאורייתא די שיקים פערס מכוסה כדי לנחם לשוק או למנוי מפולס או לר"ס . ומדת יהודים לא די לה סתהא פערס מכוסה . שזה כני לה נכיתה לכל לשוק לריך כיסוי אחר ע"ג כיסוי הסמך :

קלו אה"כ ודילמא דרך המושה לילך ופניה מכוסין מפני בושתה וגלא ברת משה ויהודית :

קלה אה"ח חז"נו אל השמא . ועוד מי יודע יותר דיני ומנהגי בנות ישראל שהיו בזמן שבית המקדש קיים . אנו שרחוקי סחם מכמה וכמה מאות שנים . או התנאים האחרונים שהיו דור שני או שלישי להן :

קלמ אה"כ אין ספק שהתנאים שהיו קרובים :
קמ אה"ח איבכה אוכל לסכול א"כ שהאחרונים יחלוקו עם הראשונים וכי לא תהא ראייה גרולה משמיעה :

קמא אה"כ אין להשיב על דבריך :

קמב אה"ח כתוב בתורה ביו"ט של ר"ה (במדבר כ"ט) יום תרועה יהיה לכם. ואין אנו יודעים אם תרועה שאמרה תורה היא בשופר או בחצוצרות. משום שמצינו תרועה ותקיעה בחצוצרות. דכתיב (שם י) והרעותם בחצוצרות וביום שמתכם ובמועדיכם וגו' ותקעתם בחצוצרות והפעם הראשונה שנוכר שופר במשנה הוא באופן שנראה שהיה ידוע לכל ישראל. כדאיתא בפ"ג (משנה ב') דראש השנה וז"ל כל השופרות כשרין חוץ משל פרה ולמה לא כתב רבי בל' זה, תרועה הנאמרה בתורה ברה"ה היינו בשופר דוקא, אלא ודאי כיון שלא כתב כך בלי ספק שהיה ידוע לכל ישראל הקרובים והרחוקים ולא היה דין מחדש מהחכמים :

כתב רבי כל הבשר אסור לבשל בחלב חוץ סבשר דגים וחגבים (חולין פ"ח דף ק"ג) ור"ל שאסור לבשל בחלב לא סבעיא גדי בחלב אמו ככתוב בתורה אלא אפי' בחלב עצמו או בחלב אחרת אסור. ולא סבעיא גדי (שם דף ק"ג) אלא אפי' פרה ורחל במשמע (שם דף קט"ו) ולא סבעיא בבישול אלא אפי' באכילה ובהנאה אסור. היתכן שהידשו התנאים כל אלו הדינים מסברתם וכתבם רבי במשנה לכל ישראל כדברי הידוע כאילו נאמר פסח לא יחול אלא בט"ו ניסן. וצום כפור ביו' תשרי וחג הסוכות בט"ו בו. אם לא שהיה גלוי ומפורסם בכל ישראל שמה שכתב רבי היה אמת ויציב כמו שגלוי וידוע שהתנים הנ"ל חלון בימי החדשים הנ"ל :

קמג אה"כ כך הדין נותן וכאמת שאין פה לקראים להשיב ולא למכחישים מצח להרים ראש נגד המאמינים. אמנם עדיין יערערו ויאמרו שאם אמת היה הרבר הזה שכל דברי התנאים והאמוראים מקובלים. איך ולמה רב המחלוקת ביניהם במשנה ובתלמוד :

קמד אה"ח נא אדוני המלך חכה עד בא דברי כי בוא יבא לא יאחר על ענין זה מחר (בריש ויכוח ג'). וכשאדבר סיתרון החכמים על הפילוסופים (בויכוח ד') :

קמה אה"כ בן אעשה כאשר דברת. אבל בין כך ובין כך הבא חבילות חבילות של ראיות כי ברבות הראיות תתחזק ותתברר האמת :

קמו אה"ח הנה עד עתה כל סגמט דברי היתה להוכיח אמתת חז"ל. ודברתי שמץ דבר מצדקתם וענותנותם. ועכשיו עת רצון היא להוכיח שתיים אלה בהם לתסום פי המשטינים :

קמז אה"כ כאשר יחלום הרעב והנה אוכל בן נפשי תערוג אליך לשמוע דבריך הנחמדים מזהב :

קמח אה"ח כל מלכי הגוים כולם ממנים שופטים ושוטרים בכל מדינה ומדינה ובכל עיר ועיר מקום אשר דבר המלך ודתו מניע ושפטו בין איש ובין רעהו. אלו לדיני ממנות ואלו לדיני נפשות. ויש בין בתי דינים האלו מעלות מעלות כמו שהיו בינינו בית דין של שלשה לדיני ממנות. ושל כ"ג לר"ם ולר"ג שהם הקטנים ובית דין הגדול אשר אין למעלה ממנו הוא סנהדרין של ע"א. שעליו נאמר על פי התורה אשר יורוך. וכל אשר יטרה את פיו יומת. אבל יש עוד בא"ה דיינין ודיינין שוים במסגלתם מה שלא היה בינינו שכל ב"ד וב"ד היה יודע עד מקום שידו מגעת, ויצא להם סזה שפעמים יש בין ב"ד וב"ד קטמות על האיש הנידון שזה יאמר לי הוא ואתה באת נבכולי וזה ישיב אמרו לו אתה מסיג נבולי שזה האיש שלי הוא. וסוף דבר כל סגמתם להרחיב ממגלתם כל האפשר. וראיתי מה

המין של קטמות מעשים בכל יום בכרכים ועירות גדולות אשר בם בתי דינין הרבה :

קנב אה"כ שמעתי אומרים שזה דרכם :

קנ אה"ח לפי מה שהנרתי שמעת שרבים מדייני א"ה עושין כל מאמצי כחם להרחיב גבול ממשלתם, אך חכמי ישראל אהרוב בקול גדול ואמרים שהם הדיוטות והם שלוחי חכמי ארץ ישראל. מפני שדרשו. שאלהים דאמר קרא אינן אלא דיינים הסמוכים בא"י. ועוד דרשו ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם ולפני הדיוטות ואמרו (פרק מקום שנהגו דף נ"א) אנן כייפינן להו ר"ל אנן בני בבלי משועבדים לחכמי א"י. ופירש"י דאינהו סמיכי ובני בבלי לא סמיכי. ובהמגרש אמרו (פ"ט דגיטין דף פ"ח) אנן שליחותייהו קא עבדינן. מידי דהוה אהורדא' ותלואו' אבל לא בגולות וחבלות משום דהויא מילתא דלא שכיחא. וכתב רש"י ז"ל שליחותייהו של בני א"י עבדינן. הם נתנו לנו רשות. ובפ"ק (דף ט"ו ועיין בפ' החובל דף פ"ד) דב"ק איתא דאין מגבין דיני קנסות בבבל. ומה המין היו הדיינים הנזכרין בסנהדרין (פ"א דף י"ז). דייני דסורא רב הונא ורב יצחק. דפומבדיתא רב פפא בר שמואל. דייני דנהרדעא רב אחא בר מנוסי. ולא היו דנין דיני נפשות כלל ולא דיני קנסות. ואם כח ואמונת הקבלה לא היה מכריחם להשתעבד לחכמי א"י למה להם להסיר נור הממשלה מעל ראשם ולתת לאחרים הודם ;

קנא אה"כ זהו סימן טובהק בודאי שחכמי ישראל אמתים וענוים. אבל עדיין אפשר לומר שחכמי בבלי נשתעבדו לחכמי ארץ ישראל לפי שהיו גדולים מהם בחכמה ולכך היו קורין אותם בבלאי מפשאי. כדאשכחן בזבחים (פ"ו דף ס') אהא דאמר אבוי קדשים קלים נפסלים בפניסת המזבח. ואמר עלה ר' ירמיה (שם) בבלאי מפשאי אמטול דיתבי בארעא חשוכא אמרי שמעתא דמחשכא. לא שמיע להו הא דתניא בשעת סילוק מסעות קדשים נפסלים וכו'. ובפסחים (פ"ב דף ל"ד) גבי הא דתנן שתילי תרומה שנמשאו ושתלן מהורים מלטמא ואסורין לאכול וכו' וא"ר ששת עלה מאי אסורין. אסורין לכהנים הואיל ואפסלו בהיסח הדעת. ואר"י בבלאי מפשאי משום דיתבי בארעא דחשוכא אמריתון שמעתא דמחשכא. לא שמיע לנו הא דארשב"ל וכו' אין זריעה להקדש ה"נ אין זריעה לתרומה (לטהרה דמעלה עשו רבנן בה). ובכמה דוכתי קרי להו הכי בבלאי מפשאי. הרי שאפשר שחכמי בבלי היו מכירין יתרו חכמי א"י עליהם. ולכך היו משעבדים עצמם להם. ועוד ראייה שכיון שר' ירמיה חירף ונזרק אותם ואת שכלם ואת ארץ מנוריהם. צריך להאמין שאמרו דבר שאין לו שחר :

קנב אה"ח חלילה לחכמים גדולים לומר דבר שאין לו שחר. וחירוף ר' ירמיה אינו אלא אלא דרך שחוק וחיבה. דאלת"ה צריך לומר שר' ירמיה לא היה יודע התנאים הצריכים לאמורא. וראה והבן מקושיותיו שעל ההוא דזבחים אמר לא שמיע להו הא דתניא וכו'. וזו אינה קושיא להוכיח סמנה שמי שאינו יודע הברייתא הזאת הוא טפש. שהרי כלל גדול הוא במטרא לנבי אמוראים ברייתא לא שמיע ליה לפלוני. ואעפ"כ לא חיסר מכבודו כלום דאמרו מאן דלא שמע האי ברייתא לאו גברא רבה הוא וחובת האמורא אינה אלא לידע המשנה : א"כ אתד משתים לא ימנע. או צ"ל שר' ירמיה לא היה יודע מה משפט האמורא וזה א"א לפי שהוא אחד מגדולי האמוראים

שהרי רוב קשיותיו מלקי בתיקו או שהיה אומר כך דרך חבה כמ"ש . ועל
היה דשתי' תרומה דפסחים קל וחומר דאם האמורא אינו חייב לידע
הברייתא אע"פ שדבריהם הן דברי תנא כ"ש דרשב"ל שהוא אמורא :

קנג אה"כ ודילמא ברייתא דסילוק מסעות היתה שגורה בפי הכל (הכיכות
עולם שער ב' דפ"ב ד"ה וראוי שתרע ודבור שאחריו) ולכך מקשה
מינה ומקשה נמי מדרשב"ל משום דהלכה כמותו :

קנד אה"ח והן לו יהי כדבריך לא יאות לבבלים תאר הטפשות. מי
הטפשות הוא תומר שכל לא חומר בקיאות :

קנה אה"כ מוכרחין אנו לומר שהם אמת ודבריהם אמת :
קנו אה"ח עוד יש לי להוסיף שבני בבל היו מחזיקין את עצמם ליותר
חכמים מבני א"י כדאמרינן (כתובות פ"ז דף ע"ח) ותד מינן כי

מליק להתם עדיף כתרי מיניהו דהיינו שחכמת בני א"י היתה להם מחמת
צרות ודקות האויר כדאמרי' אוירא דא"י מתכים אבל לא מטבעם ומזגם .

אמנם חכמת בני בבל היתה להם מטוב תכונתם ודקות שכלם ולכן כשהיו
עולין לא"י היו חכמים יותר מהם לפי שהיו בידם שתיים טוב תכונתם

וטוב אויר א"י וביד בני א"י לא היתה אלא אחת דהיינו טוב סוג ארצם .
והכי מוכח בהריא מהודאת ר' יוחנן שהיה מא"י (ב"ק פ"י דף קי"ו) שאמר

דילכון אמרי דילהון היא ופרש"י דילכון שלכם הייתי אומר תורה של בני
א"י היא דילהון של בני בבל היא ועם כל הכבוד הזה היו קורין עצמם

הדיוטות לגבי דידתו והיו משועבדים להם . היש ענוה גדולה מזו בעולם .
ואם לא היו סאמינים שכן צוה ה' את משה לא היו פושטים לבוש

מכות מעליהם :

קנז אה"כ ברוכים הם לה' אשר בזה למדונו אמתת תורה שבע"פ ומדת
הענוה המשובחת אמנם ראיתי דבר בחכמתם ולא ירדתי לסוף דעתם .

והיינו שבשר בחלב נאסר בתורה בבישול בלבד כידוע . והם ז"ל אמרו
שאסור ג"כ מדאורייתא באכילה ובהנאה ואני מאמין כל זה בלי ספק כאלו

שמעתיו במיני מפי הגבורה . אבל היה לי לורה לראות מהיכן מביאין
הראיות . שהרי איתא בפרק כל הבשר (דף קי"ד וקט"ו) א"ר אשי מנין

לבשר בחלב במיני מפי הגבורה . (דברים י"ד) ולא תאכל כל תועבה .
כל שתעבתי לך הרי הוא בכל תאכל ולר"ל נפקא ליה מדכתיב נבי קרבן

פס(ח)שמות י"ב) אל תאכלו מסנו נא ובשל מבושל . מה ת"ל מבושל לומר
לך יש לך בישול אחר שהוא כזה ואיזה זה בשר בחלב , ור' נ"ד מדכתיב

נבי דם (דברים י"ב) לא תאכלנו למען יושב לך . ולתנא דבי ר' ישמעאל
מדכתיב (שמות כ"ג) לא תבשל גדי ג'פ אחד לאיסור בישול וא' לאיסור

אכילה וא' לאיסור הנאה . סריה דאברהם תלי תניא בדלא תניא מי שמע
כזאת מי ראה כאלה , בשלמא לרב אשי שאמר כל שתעבתי לך לא תאכל

ניחא . אבל לר"ל קשיא שובא מה לקרבן פסח עם בשר בחלב , ולר' נמי
מה לרם עמהם , ומי הוא זה ואיזה הוא אשר נתן ה' לו לב לדעת ועינים

לראות אשר יאמין שכוונת הפסוקים המדברים על חססח ועל הרם היא
לאסור בשר בחלב באכילה ובהנאה משום כפל לשון ביסל מבושל או

משום יתור לא תאכלנו ומה נזכר ומה נצמדק למכחישים אשר יאסרו ללשוננו
ננביר ננד החכמים :

קנח אה"ח מי ששואל מנין לבשר בחלב שאסור באכילה ובהנאה מדאוריית'
הוא מסופק על הראיה אבל לא על העיקר שעליו מבקש ראיה אדרבא

הוא

הוא אצלו לודאי נמור :

קנט אה"כ לא יסתפק בזה אלא מי שלא ראה מאורות החכמה מימו :
קס אה"ח אתה רואה ג' חכמים חולקין על ראיית איסור בשר בחלב ואין גם אחד לא מהם ולא מאחרים שיחלוק על העיקר שהוא איסור בשר המבושל בחלב באכילה ובהנאה . א"כ העיקר הזה היה מקובל וידוע לכל ישראל מבלי חולק :

קסא אה"כ גם בזה אין שום ספק :

קסב אה"ח כיון שהעיקר הוא אמיתי מה איכפת לן אם הראיה אינה ברורה , וכי סלקא דעתך שאם לא נכהבו הפסוקים הללו באותן התיבות שמוציאין מהן הראיה ידא מותר לאכול בשר בחלב :
קסג אה"כ לא בודאי לפי שאם הייתי אומר כן הייתי סותר דברי עצמי . שהרי הודיתי שהוא עיקר מקובל ולא כתוב :

קכד אה"ח אם כן לא תלו החכמים החולקים בראיה תניא בדלא תניא . אלא העיקר מקובל והראיה אינה ראייה אלא אסמכתא בעלמא וזו מוכרח . דאלת"ה צריך לומר שרבי ור"ל לא הבינו פשט הפסוקים שהביאו לראיה או לאסמכתא :

קסה אה"כ יהולו ברכות על ראשך שככה השבעתני ממעדני שכלך :
קסו אה"ח כה משפט הו"ל לסמוך העיקר המקובל על איזה פסוק אעפ"י שהוא רחוק כמטחוי קשת מפשוטו כי זה אינו אלא לעורר

הזכירה . ובכן ברמו בעלמא סגי כמו שעושין בני אדם שקושרין קשר בסודר לזכור איזה דבר . כגון מבושל דקרבן פסח לבישול בשר בחלב . והו"ל כאילו אמר קרא כשם שאי אתה יכול לאכול הפסח מבושל . כן אי אתה יכול לאכול בשר מבושל בחלב . וכן גבי דם שאמר ב"פ לא תאכלנו א' לדם וא' לבשר בחלב . ובדבר הזה וכיוצא כל אחד ואחד בוחר בפסוק שנראה לו יותר נכון ושם אותו לסימן מובהק . שא נא עיניך וראה ארוני המלך מ"ש בפי' אלו שרפות (דף ס') א"ר חנן בר אבא השמועה (דברים י"ד) זה בריה שיש לה ב' גבין וב' שדראות שאמרה . ואפילו תנוקות של בית רבן יודעין שהשמועה היא שם התאר של הפרסה ור"ל שלא יאכלו ארנבת נמל או שפן אעפ"י שקצתן מפרססים פרסה שמועה . ואעפ"כ פירש רב חנן ששמועה היינו בריה שיש לה ב' גבין וכיו . מה נאמר א"כ שרב חנן לא הבין פשט הפסוק , זה הכל ורעיון רוח אלא ודאי צריך לומר שרב חנן הבין הפסוק כפשוטו . והיה קבלה בידו הדין ההוא ומסכו על תיבת השמועה . וכן יש לנו לומר בכל כיוצא בזה . ובכן לא נשים תהלה בקדושי עליון . ונקיים את אשר צוה ה' על פי התורה אשר יורוך :

קסז אה"כ הנה נא פנה היום לערוב . קומה אהובי החבר ולך לביתך ומער לבך במנותות שאננות ומחר תבוא אלי :

קסח אה"ח יברכה ה' ארוני המלך משמי קדשו :

ויכוח שלישי

ויכוח שמחלוקות ר"ל אינן על העקרים המקובלים . אלא על פירוש קצתן :

א אה"כ ראיתי ונתון אל לבי שכל מה שאמרת לזכות חו"ל ואמתתם הוא אמת ויציב אמנם עדיין יש מקום למכחישים לרדות . שהרי יאמרו דאם איתא שכל דברי חו"ל הן קבלה איך ראינו אותם חולקין מן הקצה אל הקצה